

Environmentální manažment v tornistře ekologa

RNDr. Miloše Kužvarta, předního environmentalistu a člena STUŽ ČR, nyní i politika a konzultanta RWTÜV Praha, spol. s r. o., dceřinné společnosti RWTÜV Essen, jedné z největších a nejagilnějších firem v zemích Evropské unie, která poskytuje i konzultační služby a přezkušování v rámci EMS, jsme vyzpovídali nejen na téma environmentální manažment.

Životné prostredie: Od vzdělání přírodovědce, profese geologa, aktivisty nevládních environmentálních organizací a člena STUŽ, přes působení na Ministerstvu životního prostředí ČR jste se dostali do vln velké politiky a zároveň rutiny komerční konsultační firmy. Jak se ve Vás sváří tyto různorodé úseky života a úhly pohledu?

M. Kužvart: Celkem bezproblémově. Přírodovědné vzdělání, doplněné na Karlově universitě postgraduálem o metodách dálkového průzkumu Země a nedávno také studiem oboru životní prostředí na Open University Praha je určitě dobrým základem. Obecný pohled na neziskový sektor mi dal i rok práce ředitele programové jednotky programu Phare pro rozvoj neziskového sektoru. Nyní pracuji ve firmě RWTÜV. Co se však, jak pevně věřím, nemění, je můj postoj k ochraně životního prostředí. Logicky se však v těch minulých úsecích mého života lišily nástroje, které jsem ke své činnosti využíval. Zhruba rok jsem byl ředitelem odboru na MŽP ČR – má práce z velké části spočívala právě v komunikaci s nevládními neziskovými organizacemi. Nyní, v mých mimopracovních aktivitách jako odborného mluvčího pro životní prostředí České strany sociálně demokra-

tické komunikuji se všemi skupinami – se zastupiteli měst a obcí, kteří mají zájem o ochranu životního prostředí, se zástupci velkých podnikatelských svazů, s úředníky různých rezortů. Věřím, že zůstávám konzistentní ve svých názorech.

Životné prostredie: Dobrovolné aktivity průmyslu – není to vějička, resp, alibi velkých a především nadnárodních koncernů k zakrytí skutečně nedůsledné ochrany životního prostředí těmito organizacemi?

M. Kužvart: Ano, takovýto názor jsem již mnohokrát slyšel, od aktivistů nevládních environmentálních organizací až po zmíněné zastupitele v obecních radách. Do jaké míry tyto aktivity budou či nebudou jen Potěmkinovskou vesnicí však záleží nejen na samotných průmyslových manažerech, ale také na tlaku společnosti. Proto by aktivita ochránců životního prostředí neměla být jen v různých (a většinou oprávněných) protestech proti nejrušnějším záměrům či konkrétním stavbám, které jsou sporné z hlediska ochrany životního prostředí, ale i v trvalém kvalifikovaném ovlivňování parlamentu a sdělovacích prostředků. A to se děje, a jsem rád, že tomuto dění jsem nejen blízko, ale že aktivně do něho mohu i zasahovat.

Životné prostredie: Přinesou Systémy environmentálního manažmentu víc než diplom v ředitelských kancelářích?

M. Kužvart: Pochopitelně ano. Ostatně, kdyby šlo jen o ten diplom, věřte mi, že já bych se v této oblasti neangažoval ani jako zaměstnanec renomované firmy, kterou RWTÜV bezesporu je. Máme ještě v živé paměti různé akce a hesla z minulého režimu, které se tvářily jako proenvironmentální. Tehdy šlo jen o humbuk. V dnešní společnosti, která je demokratická, je reálné mít na vývoj věcí veřejných vliv. A ochrana životního prostředí je věcí navýsost veřejnou, nikoli otázkou vlastnictví či pouze otázkou obchodu – "co za kolik".

Zpět k EMS: zavádění těchto systémů je záležitost upravená mezinárodními normami, kontrolovatelná, s konkrétními, veřejnosti známými cíli. A důraz na otevřenou, kvalifikovanou komunikaci s nejširší veřejností, na průhlednost všech aktivit a dodržování zákonů je podstatou environmentálního manažmentu.

Životné prostredie: Není intenzivní zavádění norem systémů jakosti a EMS (pod tlakem importérů z průmyslově vyspělejších států) v zemích s transformujícími se ekonomikami určité zvyšování lažky pro konkurenci? Nebo jinak – provádíme "ekodumping"?

M. Kužvart: Co se týče ekodumpingu – oč jiného jde, kdy export surovin, poloproductů či výrobků se děje v podmínkách našich deformovaných cen energetických a materiálových vstupů? Je to jasný ekodumping, jako bychom devalvo-

vali naše životní prostředí a přírodní zdroje, naše zdraví. Ostatně, jako v oblasti finanční i tato devalvace nám naprosto pochybným způsobem napomáhá exportovat naše zboží a často i suroviny.

Nyní k první části otázky: ano, určitě to je zvýšení lafky. Ale uvědomme si, že my, jako často nově příchozí na tyto zahraniční trhy, těžko můžeme tuto lafku snižovat. Buď po sokolsku – v duchu tradic Tyrše a Fügnera – "přeskočíme", nebo to nedokážeme a bude to jen a jen naše vina. Zákony trhu jsou stejně neúprosné jako zákony fyzikální.

Životné prostredie: Země tzv. Jihu mnohdy projevují názor, že zvyšování požadavků na zohlednění ochrany životního prostředí ze strany průmyslově vyspělých států je formou potlačování konkurence ze strany rozvojových zemí. Paradoxně se tak na stejnou palubu dostávají zastánci co nejsvobodnějšího volného trhu s představiteli typických, tedy protekcionářských rozvojových ekonomik, a to především společnou nechuť k promítnutí výrobních způsobů do environmentálních požadavků na výroby. Jak vnímáte tento problém?

M. Kužvart: Ano, k tomuto paradoxu dochází. Zde by však měli hrát svoji roli mezinárodní organizace, programy rozvojové pomoci, a mimo mnoha jiných nástrojů i normy ISO 14000. Rád bych dodal, že tato otázka, resp. její řešení, je klíčem k tomu, aby tato planeta příští století neprožila jako již jen ránu z milosti, díky obrovskému nárůstu znečištění a čerpání zdrojů. Toto je problém, proti kterému např. proces sjednocování legislativy životního prostředí České republiky s právními předpisy EU není naprosto ničím. Zde nutně musí dojít ke smazání

onoho ohledu "oni a my", na této planetě jsme totiž jedním lidstvem. K tomu by měla sloužit i zamýšlená reforma OSN. V této souvislosti si vzpomínám, že tragicky zesnulý zakladatel STUŽ, Josef Vavroušek, o těchto problémech uvažoval vždy v globálním kontextu.

Životné prostredie: Jak vidíte pozici a možnosti dobrovolných environmentálních aktivit v ČR a SR, resp. ve střední Evropě, ve vztahu průmysl versus vláda?

M. Kužvart: Perspektiva úspěšnosti zavádění dobrovolných environmentálních aktivit je velice těsně spojena s právním rámcem ochrany životního prostředí. Zároveň, jako další podmínka úspěšného – to znamená nikoli jen na papíře, ale i ve skutečnosti – rozvíjení tohoto trendu, musí v transformovaných zemích být dána "zelená" ne podnikavcům, kteří

úspěšně tunelují vlastní podniky, jsou schopni importovat jakýkoli odpad, pokud jim to dost vynese, ale právě vlády by měly podporovat onen podnikatelský stav, pro který bude dodržování smluv a zákonů pravidlem, nikoli výjimkou. Ještě k tomu právnímu rámci: v souvislosti s dobrovolnými dohodami se často zmiňuje tzv. informační nerovnováha, tedy že např. producent znečištění logicky ví mnohem více o tom, čím a jak znečišťuje životní prostředí. Zástupce samosprávy ani občan však nemají žádný nástroj, jak se k těmto informacím dostat – záleží pouze na dobré vůli producenta onoho znečištění. Tato dobrá vůle však často chybí. Tím vzniká ona informační nerovnováha. Tu by v ČR měl odstranit návrh zákona o právu na informace o životním prostředí, předložený poslanci ČSSD a KDU ČSL. Když bude tato právní norma přijata, informační nerovnováha by již neměla prakticky existovat.

Za rozhovor děkuje

Zdeněk Suchánek

Cezhraničný výskum lovej zveri

Zmena politickej situácie v strednej a východnej Európe po r. 1989 priniesla i možnosti nových vedeckých kontaktov. Otvorenie dlho stráženej slovensko-rakúskej hranice na rieke Morava podnietilo vznik viacerých projektov zameraných na toto významné územie. Možnosti bezproblémového kontaktu s výskumnými pracoviskami v Rakúsku a obojstranný tok nových informácií dali podnet na nad-

viazanie konkrétnej spolupráce. Ústav krajinej ekológie SAV (ÚKE SAV) začal v tomto zmysle ihneď r. 1990 intenzívne spolupracovať s Forschungsinstitut für Wildtierkunde und Ökologie der Veterinärmedizinischen Universität Wien (FIWI). Je to jediné špecializované pracovisko v Rakúsku, zamerané na komplexný terénny aj laboratórny výskum lovej zveri. Spolupracuje s podobnými inštitúciami